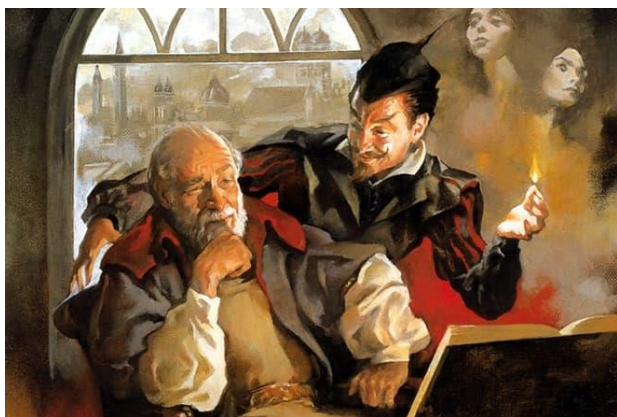

FAUSTO IR MEFISTOFELIO SUTARTIS

FAUSTO DARBO KAMBARYS

Kiekviena siela matuojama troškimo didingumu.
Gustavas Floberas

POŽIŪRIO NAGRINĖJIMO STRATEGIJA

Prieš skaitydami tekstą apie Fausto ir Mefistofelio sutartį peržvelkite jums skirtą užduotį: sužinosite, *kokį vaidmenį* teks prisiimti ir *į kokius analizės aspektus* atkreipti dėmesį.

FAUSTO DARBO KAMBARYS

Prisikėlęs gyvenimui Faustas, kaip ir pati gamta, pavasarį atbunda visomis gyvybinėmis galiomis. Jis palieka savo niūrų, apdulkėjusį būstą ir iškeliauja už miesto vartų, kur Velykų proga linkminasi viduramžių visuomenė. Apimtas džiugios šventiškos nuotaikos Faustas grįžta namo nebe vienas, jį parlydi Mefistofelis, pasivertęs šunimi. Dar kurį laiką prisikėlimo nuotaika jo neapleidžia: net vargana celė tampa jaukesnė, įsižiebia šviesi meilė žmogui, Dievui. Pudeliui nerimaujant, urzgiant, Fausto nuotaikos keičiasi – dingsta noras veikti, pajuntamas vangumas, ištuštėja jausmai. Juodasis pudelis atvirto Mefistofeliu, apsivilkęs klajojančio studento drabužiais. Faustas nesunkiai jį atpažįsta – „Pragaro išpera“. Pavykus užmigdyti Faustą Mefistofelis pasitraukia.

FAUSTO DARBO KAMBARYS

FAUSTAS. MEFISTOFELIS

FAUSTAS

Kas čia? Prašau! Kam vėl manęs ten reikia?

MEFISTOFELIS

Tai aš.

FAUSTAS

Įeik.

MEFISTOFELIS.

Pakviesk dar trečiašyk.

FAUSTAS

Sakau, įeik.

MEFISTOFELIS

Štai taip. Tikiuosi, kad esi

Su manimi pasikalbėti nusiteikęs!

O taip besišnekant, žiūrėk, ir veikiai

Prasisklaidys tave apnikęs ilgesys.

Pasižiūrėk, kaip aš išsidabinęs:

Apsiaustas iš standžiausio šilko gryno,

Raudonas švarkas aukso apdarais,

Už skrybėlės – raštuota plunksna gaidžio,

Špaga prie šono, nušveista gerai!

Išsidabink ir tu kaip siela geidžia,

Įkvėpk gyvenimo pilnatvės pagaliau –

Kiek galima iš knygų duoneliaut?

FAUSTAS

Kaip besipuoščiau, nepajėgsiu atitrūkt
Nuo nykumos, kuri man širdį ėda.
Esu per senas, kad kvailioti terūpėtu,
Bet dar ne senis, kad gyvenčiau be aistrų.
Ko iš pasaulio dar galiu tikėtis? –
Susivaidyk! Tu privalai atsižadėti! –
Nuo mažumės tos amžinos dainos
Klausykis, kol visai išūš ausis,
Nepasitaiko nė mielos dienos,
Kai tau kas nors to neprimins, nepasakys.
Baisėdamasis pabundu rytais
Ir vos ne verkdamas galvoju apie dieną,
Žinodamas, kad ji ir vėl ateis,
Tačiau nei vieno noro neišpildys, anei vieno,
Kad ji kiekvieną nuojautą palaimos
Pagieža ir pavydu sunaikins,
Kiekvieną gyvą judesį palaidos
Ir nusiviepdama purve sumins.
Naktis ateina, ir su nerimu guluos,
Ir ne lengviau, o tik sunkiau man daros;
Sapnai atsiveja ir smaugia pataluos,
Blaškaus išpiltas prakaito košmaruos.
O Tas, kurį gali visa esybe jaust,
Tik mano sieloje ir sąmonėje veikia;
Deja, jis neištrūksta iš vidaus
Ir galios jokiai veiksmui nesuteikia;
Man nepakeliama našta būties,
Gyvent man per sunku, geidžiu mirties.

MEFISTOFELIS

Bet laukiama viešnia mirties nelaiko nieks.

FAUSTAS

Palaimintas, kas laurais vainikuotas
Ją pasitinka mūšio sukury,
Kuris ją randa įkarštyje puotos
Arba svaigiam mergaitės bučiny!
Išvydęs dvasią ir suvokęs jos jėgas,
Jų apžavėtas – jau galėjau būti miręs.

MEFISTOFELIS

Bet, jeigu neapsirinku, tąnakt kažkas
Kaip tik ir neišgėrė elektyro.

FAUSTAS

Tu dar ir šnipas? Niekad nemaniau.

MEFISTOFELIS

Žinau ne viską, bet kai ką žinau.

FAUSTAS

Nors, sielos sumaišty išgirdus
Pažįstamus varpų garsus,
Mažų dienų jausmai pakirdo
Ir ryžtas tapo per baisus,
Prakeikiu melą nežabotą
Su meilikuojančia klasta,
Kurie kerais apraizgę protą
Uždaro sielvarto karste!
Tebūna prakeikta puikybė,
Kuria dabinas dvasios skurdas,
Tos akinančios regimybės,
Tik pojūčiam apgaut sukurtos!
Tebus prakeikta, kas iliuzijomis klota,
Tuščios šlovės niekingu siekimu;
Prakeikiu pasitenkinimą godų,
Gerovę ūkio, šilumą namų;
Tarnavimą Mamonai¹, aukso veršiu,
Tą beatodairišką aistrą praturtėt
Ir jausti neribotą turto valdžią!
Prakeikiu vyno svaigulį taurėj!
Prakeikiu meilę, trokštančią pakilti,
Pasiect ekstazėje aukščiausią tobulybę!
Tikėjimą prakeikiu! Ir prakeikiu viltį,
Tačiau visų pirmiausia – tai kantrybę!

DVASIŲ CHORAS

neregimas

O varge! Jau aižėja,
Griūva, jau žus
Nuo smūgių galingų
Pasaulis gražus!
Tai pusdievis jį sunaikino!
Mes imam
Ir liekanas nešam į niekur,
Apverkti belieka
Jų grožį.
Tu, žemėj stipriausias,
Ar tu pasiruošęs?
Iš naujo
Jį vėl atstatyk,
Šį kartą puikesnį – jau savo širdy!
Pradėk, ar girdi,
Gyvenimą naują,
Ir dainos širdies
Tave telydės
Jame viešpataujant!

¹ Mamona – [gr. *mammonas*, aram. *mamona* – turtas, *gausumas*] senųjų sirų turto ir pelno dievybė (TŽŽ, p. 505)

MEFISTOFELIS

Mano mažieji,
Linksmųjų mėgėjai.
Nepaisant jų amžiaus,
Tos pastabos brandžios.
Kilk priekin, į viršų,
Vienatvę pamiršęs,
Neleisk smegenims ir kaulams kalkėti –
Tave į pasaulį jie kvietė.
Gal pagaliau kančiom svaigintis liaukis,
Blaškytis tarsi vanago naguos –
Nors tau dažnai ir neprilygsta daug kas,
Bet tarp žmonių ir tu – toks pat žmogus.
Matau, be reikalo jau baimintis imi,
Mes nesimurdysim tarp padugnių visų.
Galbūt didžiausias tarp didžiausių ir nesu,
Bet nesuklysi, pasikliovęs manimi.
Aš nuolat būsiu po ranka, o mano draugėj
Tu jausiesi užtikrintai ir saugiai,
Aš būsiu tarnas ir ginklanešys,
Ir neprailgs tau kelias šis.

FAUSTAS.

O kokio atlygio tikėtis drįsti?

MEFISTOFELIS

Kam spręsti, jei gali nuspręsti ryt.

FAUSTAS

O ne! Žinau, kad velnias egoistas,
Ir jeigu imasi kam gera padaryt,
Sau sugebės naudoti iš to išknisti.
Sakyk išsyk, ir nebekvaršinsim galvos,
Nes lauk paskui iš tokio tarno painiavos.

MEFISTOFELIS

Aš čia tarhausiu tau ištikimai
Ir tavo norus vykdysiu be išimčių,
Tačiau kai susitiksime tenai,
Turėsi atsilygint tuo pačiu.

FAUSTAS

Menkai terūpi man, kas bus tenai –
Lai iš pasaulio lieka pelenai
Arba nauji pasauliai atsiranda.
Aš čia esu; ir mano laimė, ir kančia
Su manimi gyvena čia,
O kai ateis mirtis bergždžia,
Tebūna taip, kaip būti lemta,
Todėl visai nerūpi išsiaiškint,
Ko ten tikėtis — meilės ar kančios,

Ar apskritai kas nors ką nors ten reiškia,
Ar skirias ten viršus nuo apačios.

MEFISTOFELIS

Smagu girdėti žmogų šitaip manant,
Juoba kad laukia nuotykis smagus.
Žiūrėk ir džiaukis išmonėmis mano,
Tuojau patirsi, ko nematė joks žmogus.

FAUSTAS

Ir ką gi man pasiūlyt velnias žada?
Ar tu ir į tave panašūs kada nors supratot,
Ko siekia ir kur veržias mūsų protas?
Didžiuojies valgiais, kurie nieko nepasotins,
Raudonu auksu, kuris nuolat pro pirštus
Iš rankų sprūsta lyg sidabras gyvas,
Sėkmės neatnešančiom kortom ir lošimais,
Gražuolėm, kurios glaudžias prie šalies
Ir tuo metu šnairuoja į kaimyną,
Šlovės akimirkom, kurios tuoj pat išblės
Kaip meteoras amžinybės vandenyne.
Tais vaisiais, kur vos paliesti supus,
Ir medžiais, kraunančiais ir metančiais lapus!

MEFISTOFELIS

Tokiais užsakymais nesutrikdysi anei kiek,
Nors šitoks turtas irgi ne pro šalį.
Bet su laiku, gerasis drauge, patikėk,
Dar klus ir gardesnių kąsnelių.

FAUSTAS

Jeigu kada nurimęs krisiu patalan,
Tegu tuoj pat ateina galas man!
Išvydęs, kad netrokštu nieko siekti,
Kad aš patenkintas ir pats sau patinku,
Galėsi piktdžiugiškai nusišiepti –
Aš pasiduodu ir savęs nebetenku.
Duok ranką!

www.alamy.com - AY4MBS

MEFISTOFELIS

Sukirsta!

FAUSTAS

Puiku!

Jei mano lūpos kada nors išstartų:

„Sustok, akimirka žavi!“ –

Gali sukaustyt grandine iš karto,

Ir ką tik nori, tą daryt su manimi.

Lai aidi gausmas gedulo varpų,

Rodyklės nukrenta ir laikrodžiai sustoja!

Nuo šiol tu laisvas, aš tampu vergu

Ir laikas man daugiau nebegalioja.

MEFISTOFELIS

Dar pagalvok. Aš nepamiršiu nieko.

FAUSTAS

Jei pasakyta – nebesigailėkim.

Neverta sau po laiko priekaištaut.

Kada nustoji augt – vergauti lieka.

Koks skirtumas – kam nors kitam ar tau.

MEFISTOFELIS

Jau šiandien pat kviečiu į puotą rūmuos –

Norėčiau daktarui suteikt žavių minučių.

Tik iš pradžių – kad nebeliktų neaiškumų –

Vertėtų brūkštelt keletą eilučių.

FAUSTAS

Tau reikia dar ir parašo, pedante?

Tik tiek tevertini tu vyro žodį?

Manai, kad gali priesaika pasenti

Ir liautis nepatvirtinta galioti?

Nejau manai, kad popierinė skiautė

Galėtų suvaldyt pasaulio srautą?

Aš tai vadinčiau kliedesiu gailiu –

Ar nuo klastos koks popierius apsaugo?

Tik suvokimas to, kas privalu,

Suteikia ryžto netekčiai ir aukai.

Vien pergamentais pasikliauti negali,

Tai šmėkla, netgi žvilgsnio neverta.

Juk žodis miršta plunksnos smailgaly,

Tiktai puikybę reiškia vaškas ir oda.

Koks parašas nebūtų tau per menka?

Ant vario, marmuro ar pergamento? –

Tava valia, ką nori, pasirinki.

Skaptu rašyti, grifeliu², tušu?

MEFISTOFELIS

Kam reikia iškilmingų parašų?

Be reikalo draskais taip įnirtingai.

Bet kokia skiaute pasitenkinti galiu.

Pasirašyk man kraujo šlakeliu.

FAUSTAS

Kaip nori – aš galiu pabūt kvailiu,

Jei tau šita kvailystė reikalinga.

MEFISTOFELIS

Matai, bet kraujas – truputį kas kita.

FAUSTAS

Neabejok, aš nepažeisiu sutarties.

Kaip tik prie to, kas čia pasirašyta,

Visom jėgom ir trokštu priartėt.

Kvailai puikybėn kėliausi tada;

Esu kaip tu, ir tuo belieka pasiguost.

Buvau teisingai vertas dvasios pašaipos,

Ne man suvokti, kas yra gamta.

Kokios niekingai menkos mūsų tiesos!

Ilgai dar knygų prisiliest bjaurėsiuos.

Tad leisk panirti į aistros

Kančias, išlaisvink kūniškumą,

Kuris bet kokiam malonumui,

Bet kokiam geismui atsiduos!

Geidžiu ištrūkt į šėlsmą laiko,

Į įvykių verpetą klaių!

Patirt palaimą, aitrų skausmą,

Pasisekimo ir kartėlio jausmą,

Te viskas mainos, bet kartu su manimi;

Tik nuolat veikdamas jautiesi žmogumi.

MEFISTOFELIS

Tikslus ir mastą juk renkiesi pats.

Jeį pakeliui paklius gardesnis kėsnis,

Nesivaržykit, griebkit kur didesnis,

Tam turit laisvą valią ir rankas.

Tik sugebėkit tuo pasinaudoti!

FAUSTAS

Ne, ne linksmybių reikia mano sielai.

Aš noriu svaiguliui skausmingam atsiduoti,

Kančios palaimai ir saldžiam kartėliui.

Išgijusi nuo godulio žinių,

Širdis nuo skausmo nebenori atsitverti,

Ir tai, kas skirta padermei žmonių,

² Grifelis [vok. *Griffel*] – juodojo skalūno lazdelė (rašiklis), kuria rašydavo skalūno lentelėje (TŽŽ, p. 306)

Pati patirti trokšta ir įvertint,
Pasiękt viršūnę ir į dugną nusileist,
Aprępt kančias ir džiaugsmą, visą būtį,
Ir susiliejęsi su jais ir virtus jais
Kartu su jais galų gale ir žūti.

MEFISTOFELIS

O, patikėkit tu, kuris jums sako,
Per tūkstantmečius paragavęs daug ko,
Kad joks žmogus nuo vygės iki grabo
Nespės suvirškint šito seno raugo!
Tą visą visumą visatos
Aprėpia tik Aukščiausiojo akis,
Jai amžinoj šviesybėj matos,
Ko mums išvysti nepavyks,
Mums sutemose sukas ratas,
Kur po nakties diena ir vėl naktis.

FAUSTAS

Bet aš to noriu!

MEFISTOFELIS

Ką gi, vilkis,
Tačiau būties akimirka trumpa,
O kelias ją pažinti – ilgas.
Tikiuos, pravers ir parama menka.
Bandyk įsivaizduot esąs poetas
Ir, pasitelkęs jo fantazijas taurias,
Atradęs savo smegeninėj vietas,
Sukrauk į ją vertybes įvairias:
Narsumą liūto ir jo galią,
Ir elnio grakštųjų eiklumą,
Suderink švedo atkaklumą
Su temperamentu italo.
Jei rasi būdą sutalpint į vieną kūną
Taurumą kilnų ir niekingą klastingumą,
Gebėsi jam jaunos aistros įpilti
Ir dar priversi jį ką nors pamilti, –
Aš su tokiu ir pats susipažinčiau
Ir jį Mikrokosmu vadinčiau.

FAUSTAS

O jeigu ne, jei pasirodys, kad visi
Troškimai siekti šios karūnos
Neišsipildo ir niekingai griūna?

MEFISTOFELIS

Ką padarysi, tu tik tas, kas tu esi.

Gali sau vaikščiot ant koturnų ar kojūku,
Į milijonus garbanų sušukt peruką,
Tačiau paliksi tas, kas tu esi.

FAUSTAS

Taigi iš mano pastangų naudos jokios,
Tik veltui taip veržiaus prie lobių,
Kuriuos išminčių bibliotekos globė,
Neįgijau iš jų naujos jėgos.
Nepriartėjo begalybė nė per plauką,
Ir pats nė truputėlio neišaugau.

MEFISTOFELIS

Nenusiminkit, ne jūs vienas šitaip mąstot,
Kitiems atrodo irgi būtent taip.
Kol kas gyvenimas ne toks jau prastas,
Tik elkimės protingai ir tvirtai.
Trauk jį! Juk turite rankas ir kojas,
Galva ir užpakalis savo vietoj;
Argi ne mano visa, kuo naudojuos,
Ir kas man tai uždraust galėtų?
Susimokėdamas už šešetą žirgų,
Galiu naudotis tuo, už ką sumoku:
Įsitaisau pasostėj ir lekiu
Ne dviem, o pora tuzinų kanopų.
Todėl žvaliau! Apmąstymus šalin,
Ir skriekime pasaulio sumaištin!
Gana filosofuoti! Tie scholastai³
Lyg apsėsti galvijai: nuganytoj
Dykynėj trypia, nepajėgdami suprasti,
Kad šalimais žaliausios pievos plyti.

FAUSTAS

Ir kas dabar?

MEFISTOFELIS

Greičiau iš čia!
Šita niūri kankinimų vieta
Skirta svaigintis nuobodžio kančia,
Tačiau jaunystės aiškiai neverta.
Gana! Palik kaimynui skylę šitą,
Iš tuščio samstymo nebus naudos.
Geriausio, ką galėtum pasakyti,
Vis tiek studentams neatskleisi niekad.
Antai, jau vienas trypčioja prie lango.

³ **Scholastai** [gr. *scholastes* – atsidavęs mokslui] 1 scholastinės filosofijos šalininkas 2 XII-XVI-II a. – Katalikų bažnyčios dvasininkas, kapitulos narys, prižiūrintis diecezijos mokyklas 3 katedrinės mokyklos vadovas 4 prisiskaitėlis, sausas dogmatiškas teoretikas (TŽŽ, p. 732)